

VJESNIK JEDINSTVENE NARODNO-OSLOBODILAČKE
FRONTE HRVATSKE 1941—1945.

Izd. »Vjesnik«, Zagreb 1970, tom I—II, 750 + 778 str.

Edicija »Vjesnik jedinstvene narodno-oslobodilačke fronte Hrvatske 1941—1945«, u izdanju Novinskog izdavačkog poduzeća »Vjesnik«, sadržava izbor iz »Vjesnika« u razdoblju rata, a obuhvaća dva opsežna toma velikog formata (20,5 × 26,5 cm). Prvi tom sadrži izbor tekstova »Vjesnika« u razdoblju od kolovoza 1941. do prosinca 1943, a drugi tom (koji je, uzgred rečeno, izašao iz tiska 1972, a ne 1970, kako je označeno na njemu) od početka 1944. do svibnja 1945. U prvom tomu objavljen je opsežan »Predgovor« (str. 5—90), koji poglavito sadrži prikaz povijesti ratnog »Vjesnika«, s kraćim uvodnim podacima o štampi i »tehnikama« KPJ i KPH u Zagrebu od 1934. do 1941. Na kraju drugog toma nalaze se kazala predmetnih pojmova, geografskih i osobnih imena, a u oba sveska dani su i osnovni »bibliografski podaci« o pojedinim brojevima »Vjesnika«. Oba toma također sadrže niz likovnih priloga, prvenstveno faksimila naslovnih strana, uglavnom svih brojeva »Vjesnika«.

U ocjeni karaktera te edicije treba poći od glavnog kriterija na osnovi kojeg je izrađena, a to je da sadrži izbor tekstova iz ratnog »Vjesnika«. U uvodnoj su napomeni autori, odnosno priređivači, edicije (V. Stopar i B. Novak) istakli, uz ostalo, da »su se odlučili za izbor a ne za integralni tekst, smatrajući da ima priličan broj članaka i vijesti koje nije neophodno potrebno objaviti. Zbog toga su u ovom izdanju izostali mnogi širi izvještaji s frontova, naročito prikazi operacija koje su vodili Saveznici protiv sila Osovine. Izostavljene su i mnoge druge u ono vrijeme aktualne, ali danas, historijski gledano, ne bitne informacije. Autori su nastojali da ovim izborom omoguće čitaocu da prati osnovnu razvojnu liniju borbe koju su, predvođene Komunističkom partijom, vodile sve progresivne snage Hrvatske i Jugoslavije u borbi za nacionalno oslobođenje i stvaranje socijalističkog, demokratskog i samoupravnog društva« (tom I, str. 3). U tim rečenicama definiran je, dakle, pristup u izradi edicije. Treba odmah reći da se, iz tih razloga, s pravom išlo na izbor tekstova, jer bi u protivnom, tj. objavljivanjem cjelokupnog ratnog »Vjesnika«, edicija po opsegu bila i dva do tri puta veća. Pri tome se, međutim, odmah nameće i pitanje: koliko su priređivači uspješno izvršili izbor tekstova? Taj posao, bez sumnje, nije nimalo lak. Naprotiv, veoma je složen i zahtijeva sistematičan studij ratnog »Vjesnika« i uvjeta u kojima se razvijao da bi se mogao izvršiti što bolji izbor tekstova. Ovom prilikom nije moguće ulaziti u potanju analizu postupka u izboru tekstova, no svakako stoji ocjena da je obuhvatio umnogome relevantne materijale »Vjesnika«, ali da ih je i jedan dio, historijski zanimljivih i važnih, izostavljen.

Uz to, edicija sadrži izbor tekstova uz koje nije dan nikakav instrumentarij komentara za poblizu orijentaciju zainteresiranim čitaocima. Priređivači su imali važan argument da to ne čine, a to je što nisu težili da naprave neko »kritičko« izdanje. Međutim, na to je svakako trebalo jasnije ukazati.

U vezi s time konstatacijama oko kriterija i postupka u izboru tekstova, treba navesti i neke druge primjedbe. Trebalo je, svakako, u radu na izdavanju ratnog »Vjesnika« konzultirati širi krug stručnjaka i sudionika. Svakako bi glavni rezultat savjetovanja s njima trebalo da bude što kvalitetniji izbor materijala i

da se najnužnijim komentarima i bilješkama ukaže na pojedine najrelevantnije tekstove. Bilo bi poželjno da su na neki način, tj. u nekom posebnom obliku, dane bar sažete informacije, pretežno bibliografske, o pojedinim tekstovima koji nisu ušli u izbor. Sve to ne bi značilo da se ide za kritičkim izdanjem. Naprotiv, i izdanja koja ne teže da budu takva, nego u prvom redu popularizatorskog i publicističkog karaktera, mogu da posjeduju spomenuti nužni instrumentarij. Bez sumnje će odgovarajuća kazala na kraju drugog toma barem dijelom nadomjestiti te nedostatke i praznine.

Treba još istaći da opširni predgovor čini daljnji prilog istraživanju povijesti ratnog »Vjesnika«. Njemu se također mogu uputiti određene primjedbe. Odveć je opterećen nepotrebnim citatima i nema čvršću i sistematičniju kompoziciju. Bez toga bi, nema sumnje, mnoštvo vrijedne faktografije, koju sadrži, došlo potpunije i preglednije do izražaja.

U svakom slučaju ta edicija ima svoju vrijednost i značenje. Njome se zapravo završava oduža djelatnost oko izdavanja »Vjesnika« od njegovih prvih početaka 1940. do kraja rata 1945, a to razdoblje čini zatvorenu cjelinu, tj. etapu, u povijesti »Vjesnika«. Ta djelatnost počela je zapravo god. 1955, kad je javnost prvi puta upoznata s »Vjesnikom« kao gradom, jer je te godine objavljena edicija pod naslovom: »Vjesnik« 1941—1943. Izašla je u izdanju Historijskog arhiva Centralnog komiteta SKH, kao druga knjiga serije: »Dokumenti historije Komunističke partije Hrvatske«. S obzirom na to da je gotovo u cijelosti obuhvatila tekstove »Vjesnika« od kolovoza 1941. do siječnja 1943, ta edicija i danas ima svoju vrijednost, jer ovo novo izdanje ima u tom pogledu niz praznina.

U daljnjoj akciji na istraživanju povijesti »Vjesnika« značajan korak učinjen je izdavanjem knjige: »Vjesnik 1940—1960«, Zagreb 1960, u izdanju Novinskoga izdavačkog poduzeća »Vjesnik«, za koju je tekst napisao V. Stopar, a uvodni dio M. Iveković. Najveća je vrijednost te edicije u tome što je opširnije i detaljnije obradila razvoj »Vjesnika« u razdoblju 1941—1945, a taj prikaz i čini osjetno najveći dio knjige.

Izdavanje cjelokupnog »Vjesnika« iz njegove prve etape, tj. od početka 1940. do srpnja 1941, kad najprije nosi ime »Politički vjesnik« a zatim »Vjesnik radnog naroda«, slijedeća je značajna faza u izdavanju »Vjesnika« i istraživanju njegove povijesti. To je edicija pod naslovom: »Politički vjesnik — Vjesnik radnog naroda 1940—1941«, kritičko izdanje, što ga je objavio 1965. godine Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske (priredio V. Stopar sa suradnicima). Uz uvod, koji sadrži prikaz razvoja revolucionarne štampe, posebno od sredine tridesetih godina do 1941, s težištem na »Političkom vjesniku« i »Vjesniku radnog naroda«, ta edicija ima brojne bilješke, komentare i odgovarajuća kazala. Tada još nije bio poznat »Politički vjesnik« br. 1, a pretpostavljalo se da i nije izašao nego da se br. 2 »nastavlja na neke ranije pokušaje«. Međutim, kasnije se otkrio i prvi broj, pa je priređivač dobro učinio što ga je objavio u drugom tomu (697—708) s korisnom bilješkom u kojoj objašnjava čitav problem.

Objavlivanjem ratnog »Vjesnika« u dva toma zaokružuje se čitava ta djelatnost. Tom edicijom čitalac je prvi put cjelovitije upoznat s ratnim »Vjesnikom« kao gradom, što se prvenstveno odnosi na razdoblje od početka 1943. do svibnja 1945. godine. Izabrani tekstovi omogućuju umnogome praćenje razvojne linije NOB-a i revolucije u Hrvatskoj i u Jugoslaviji, a pomažu poglavito da se čitalac upozna sa širinom i bogatstvom toga razvoja.

Gledajući u cjelini, edicija: »Vjesnik jedinstvene narodno-oslobodilačke fronte Hrvatske 1941—1945«, u dva opsežna toma, vrijedan je doprinos daljnjem izdavanju »Vjesnika« i istraživanju njegova povijesnog razvoja. Putem nje taj naš značajni list u prvom redu upoznaje javnost, i to najširu čitalačku publiku, sa svojom bogatom prošlošću, tj. s jednom od najslavnijih stranica svoje povijesti, a to je djelatnost i uloga u NOB-u i revoluciji. Ta će edicija također pomoći i istraživačima NOB-a. Uz to, rad na priređivanju te edicije, bez sumnje, urodio je znatnim iskustvom, koje treba da ima svoje značenje u daljnjoj organizaciji rada na istraživanju povijesti »Vjesnika«.

Ivan Jelić

RADOVI DRAGUTINA FELETARA IZ NOVIJE POVIJESTI SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

Područje sjeverozapadne Hrvatske relativno je slabo zastupljeno u hrvatskoj historiografiji. Izuzev Varaždina koji je, zahvaljujući očuvanim arhivskim izvorima, a i svom političkom i privrednom statusu, dobro obrađen u radovima historičara i publicista, ostali je teritorij bio zapostavljen. Istina, većina hrvatskih historičara zastupala je u svojim radovima i ovo područje, ali je ono u odnosu na druge krajeve slabije obrađeno. Razlog je tome za starije vremenske periode u materijalu od kojeg su podizane građevine. Drvo i blatom oblijepljeni pleter su lakopropadajući građevni materijali, koji su stradavali u neprestanim ratovima i sukobima, te su u požarima propale i mnoge vrijedne arhivalije. Uzroke treba, svakako, tražiti i u agrarnoj strukturi stanovništva i malobrojnosti gradskih centara. Međutim, uzroci neistraženosti nisu samo objektivne prirode. Podravci — kao racionalni privrednici kojima je najvažnija sadašnjost — malo su se opredjeljivali za povijest kao zanimanje, te osim Rudolfa Horvata nismo imali sve do nedavno ni jednog historičara, koji bi se sistematski bavio povijesno-ekonomskim i etnografsko-geografskim istraživanjima na ovom području. A brojni historijski izvori i manji prilozi povijesno-publicističkog karaktera, kao i sumariji gradskih muzeja sjeverozapadne Hrvatske, naprosto su pozivali na obradu i na registraciju svoga historijskog fundusa.

Najzad se Dragutin Feletar prihvatio toga zadatka s ciljem da pokaže da je prošlost sjeverozapadne Hrvatske vrijedna pažnja i daljnjih proširenih istraživanja. Rođen 1941. godine u Velikom Otoku kod Legrada, koji je Drava promjenom toka prebacila iz Međimurja u Podravinu, taj se geograf nakon završetka studija počeo baviti poviješću Međimurja i Podravine, pišući manje priloge iz povijesti ovoga kraja u novinama, časopisima i kalendarima.¹ Poznat je također kao kajkavski pjesnik.² Međutim već god. 1968. objavljuje knjigu povijesnih feljtona: »Iz povijesti Međimurja« (Čakovec), a 1970. zajedno s Vla-

¹ Feletar je od 1966. bio profesionalni novinar u uredništvu tjednika »Međimurje« u Čakovcu i javljao se brojnim priložima. U toku 1970. bio je urednik lista *Glas Podravine* u Koprivnici. Javlja se radovima u »Kaju«, »Međimurskom kalendaru«, Kajkavskom kalendaru«, »Hrvatskom zagorju«.

² God. 1971. Feletar je objavio samostalnu zbirku pjesama »Moje Međimorje«. Pjesme su mu objavljene u različitim edicijama.